

Lausunto

25.05.2026

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu järjestö tai yhdistys

Lausunnonantajan lausunto

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Ei

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Esityksessä on kannatettavia osia, kuten pyrkimys vähentää sosiaalihuollon kirjaamistyötä ja siten kohdentaa työtä enemmän asiakastyöhön. Kuitenkin asiakasmaksujen korottaminen ei ole hyväksyttävää tilanteessa, jossa asiakasmaksuja menee perintään ja ne rajaavat ihmisten mahdollisuuksia päästä tarvitsemiensa palveluiden piiriin.

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista?

-

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

-

5 Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

6 Lausuntopalaute luvusta 3 - lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työkäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

-

9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4) Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä? Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

11 Lausuntopalaute luvusta 4 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

-

13 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

14 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

Vastustamme esitettyjä asiakasmaksujen nostoja.

Asiakkaan henkilökohtaiseen käyttöön säädetty käyttövara pitkäaikaisessa laitoshoidossa tai ympärivuorokautisessa palveluasumisessa on jo nykyisellään liian pieni kattamaan omakustanteisia kuluja. Ympärivuorokautisesta palveluasumisesta ei myöskään saisi periä enempää asiakasmaksuja kuin ovat hoidon tosialliset kulut. Pariskuntien kohdalla on varmistettava, että kotona asuva puoliso voi säilyttää ympärivuorokautista palveluasumista edeltävän elintason.

Kotihoidon, kotisairaanhoidon ja kotipalvelun korkeammat kustannukset koskevat laajaa joukkoa erikuntoisia ikääntyneitä. Vanhuspalvelut ovat monelle kotona asuvalle iäkkäälle arjen ylläpitoon välttämättömiä palveluita. Nykyiselläänkin yli puolet kokee, että rahat eivät riitä kaikkiin välttämättömiin palveluihin. Yksittäisten asiakkaiden kohdalla maksujen korotuksilla on huomattavia vaikutuksia. Esitys jo itsessään mainitsee riskinä, miten maksujen korottaminen voi nostaa asiakkaan kynnystä palvelun vastaanottamiseen ja toisaalta ohjata palvelun valintaa asiakkaan tarpeen sijaan.

Suomessa on jo ennen nykyistä esitystä eurooppalaisittain korkeat terveydenhuollon asiakasmaksut. Kuten olemme lausunnoissamme todenneet, pienituloisille eläkeläisille asiakasmaksujen korotukset voivat muodostaa esteen hakeutumiselle hoidon piiriin. Samaan aikaan osalla eläkeläisistä yhdessä maksettujen eläketuloverojen kanssa voidaan jo nykyisiä asiakasmaksuja pitää kohtuuttoman korkeina.

Kotihoidon ja kotipalvelun korotetut kustannukset jättävät pienituloisia ilman arjen turvallisuuden kannalta tärkeitä palveluja, kuten ateriapalveluja, turva- ja kuljetuspalveluita ja lääkärikäyntejä. Kotiin annettavien palvelujen myöntäminen ei saisi kuitenkaan pitkittyä, sillä ne ovat toimiessaan ennaltaehkäisevää ja siten raskaamman ympärivuorokautisen hoivan tarvetta vähentävää. Riskinä onkin, että korotetut kustannukset nostavat myöhemmin kustannuksia ja lisäävät ympärivuorokautisen kysyntää, vaikka edes nykyisellään siihen ei pystytä vastaamaan paikoittain riittävän nopeasti.

Köyhyys aiheuttaa osattomuutta, rajoittaa toimintakykyä ja eristää ihmisiä oman kodin yksinäisyyteen. Tällä on haitallinen vaikutus ihmisen hyvinvointiin ja terveyteen.

Mainittu asiakasmaksulain 11 §, joka velvoittaa hyvinvointialueita alentamaan sosiaalihuollon palveluista määrättyä maksua ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyn mukaan määrättyä maksua, tai jättämään maksun perimättä siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä, ei toteudu riittävän hyvin käytännössä. Vuonna 2025 päättyi yli puoli miljoonaa asiakasmaksua ulosottoon, joka on kylmä tapa periä kuluja ihmisen tarvitsemasta hoidosta.

Jos maksun kohtuullistamista tai perimättä jättämistä maksukyvyttömiltä ei saada hyvinvointialueilla paremmin käytäntöön jättää yhä useampi jatkossa hakeutumatta hoitoon tai tarvitsemansa palvelut vastaanottamatta. Sen vaikutukset näkyvät heikentyneenä hyvinvointina ja terveytenä, sekä myöhemmin kohonneina kustannuksina. Ehdotamme siis asiakasmaksujen kohtuullistamisen ja perimättä jättämisen toteutumisen seuraamista. Samalla ehdotamme kohtuullistamisen ja perimättä jättämisen automatisoinnin mahdollisuuden selvittämistä.

Jo aiemmin tehtyjen asiakasmaksukorotusten, sosiaaliturvaan kohdistuneiden leikkausten ja lääkekustannusten kasvun yhteisvaikutus suunniteltujen maksukorotusten kanssa on kohtuuton.

Kritisoimme myös asiakasmaksujen osalta niiden sisällyttämistä tähän esitykseen, sillä niiden valmistelua ei ole juuri sisällytetty 15.8.2025 – 31.1.2026 työskennelleen sosiaalihuollon palvelu-uudistuksen työryhmän työhön. Työryhmä on tämän vuoden helmikuun raportissaan korostanut lisäsäästökohteisiin, mukaan lukien asiakasmaksujen korotukset, liittyvän huolellisen vaikutusten arvion tekemisen tärkeyttä mahdollisessa niihin liittyvässä jatkovalmistelussa.

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista?

-

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Asiakasmaksujen korotukset voivat vähentää ihmisten hakeutumista sosiaali- ja terveystalouteen tavalla, joka vaikuttaa haitallisesti heidän hyvinvointiinsa ja terveyteensä, mikä voi lisätä kustannuksia myöhemmin. Tätä vaikutusta esityksessä ei ole arvioitu riittävästi.

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Ei

Perustelut tiiviisti?

Sosiaalihuoltolain kokonaisuudistamisen kireä aikataulu kuvastaa välinpitämättömyyttä esitettyjen toimenpiteiden vaikutuksista.

Kallinen Aaron
Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry – Pensionärsförbundens
intresseorganisation PIO rf